

ΘΟΔΩΡΗΣ
ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

Μικρασία

Το τραγούδι του αποχωρισμού

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Μικρασία. Το τραγούδι του αποχωρισμού.**

ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Θοδωρής Παπαθεοδώρου

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Άννα Μαράντη

ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Βίκυ Αυδή

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Βάσω Βύρρα

© Θοδωρής Παπαθεοδώρου, 2022

© Εικόνων εξωφύλλου: William Clarke Wontner, *An Elegant Beauty*, λάδι σε καμβά, 1920, ιδιωτική συλλογή, Arterpics/Alamy Stock Photo [πορτρέτο].

Smyrne. Les Quais – Σμύρνη. Η προκυμσία, Φωτογραφικό Αρχείο ΕΛΙΑ-MIET [καρτ ποστάλ].

© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2022

Πρώτη έκδοση: Σεπτέμβριος 2022, 6.000 αντίτυπα

Έντυπη έκδοση ISBN 978-618-01-4585-4

Ηλεκτρονική έκδοση ISBN 978-618-01-4586-1

Τυπώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτιού.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής αδείας του εκδότη κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευσή του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.

Από το 1979

Έδρα:

Τατοίου 121, 144 52 Μεταμόρφωση

Βιβλιοπωλείο:

Εμμ. Μπενάκη 13-15, 106 78 Αθήνα

Τηλ.: 2102804800 • fax: 2102819550

PSICHOGIOS PUBLICATIONS S.A.

Publishers since 1979

Head Office:

121, Tatoïou Str., 144 52 Metamorfossi, Greece

Bookstore:

13-15, Emm. Benaki Str., 106 78 Athens, Greece

Tel.: 2102804800 • fax: 2102819550

e-mail: info@psychogios.gr

www.psychogios.gr • <http://blog.psychogios.gr>

ΘΟΔΩΡΗΣ
ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

Μικρασία

Το τραγούδι του αποχωρισμού

ΑΛΛΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΘΟΔΩΡΗ ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

Ενηλίκων

- Το αστρολούλουδο του Βοσπόρου* (Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2004)
Οι εφτά ουρανοί της ευτυχίας (Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2006)
Μάγισσες φέρτε βότανα (Εκδ. ΛΙΒΑΝΗ, 2006)
Με λένε Μαίρη κι είμαι καλά... (Εκδ. ΛΙΒΑΝΗ, 2007)
Σαν ταξιδιάρικα πουλιά (Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2008)
Πιο πέρα κι απ' τα σύννεφα (Εκδ. ΛΙΒΑΝΗ, 2008)
Οι κόρες της λησμονιάς (Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2009)
Οι μάνες της άδειας αγκαλιάς (Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2010)
Έρως 13 (Συλλογικό, Διηγήματα, Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2011)
Τα δάκρυα των αγγέλων (Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2011)
Οι καιροί της μνήμης (Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2011)
Το τέλος του μικρού μας τσίρκου (Αθήνα, 2011)
Καβαφικοί φόνοι (Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2012)
Ζωές του φθινοπώρου (Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2014)
Ζωές του ανέμου (Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2015)
Γυναίκες της μικρής Πατρίδας, (Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2018)
Λιανοκέρια της μικρής Πατρίδας (Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2018)
Συναξάρια της μικρής Πατρίδας (Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2019)
Άγιο Αίμα (Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2021)
Άγιες Ψυχές (Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2021)
Άγια Λευτεριά (Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2021)

Για παιδιά

- Τα κουλουβάχατα της Ιστορίας 1: Η χαμένη σφραγίδα του αυτοκράτορα Ιουστινιανού* (Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2007)
Τα κουλουβάχατα της Ιστορίας 2: Ποιος έκλεψε τον Χρυσό Αιώνα απ' τον Περικλή; (Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2016)
Ο μικρούλης Αϊ-Βασίλης τα έβλεπε όλα άσπρα...
(Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2005)
Ο μικρούλης Αϊ-Βασίλης έχασε την Άλφα-Βήτα...
(Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2005)

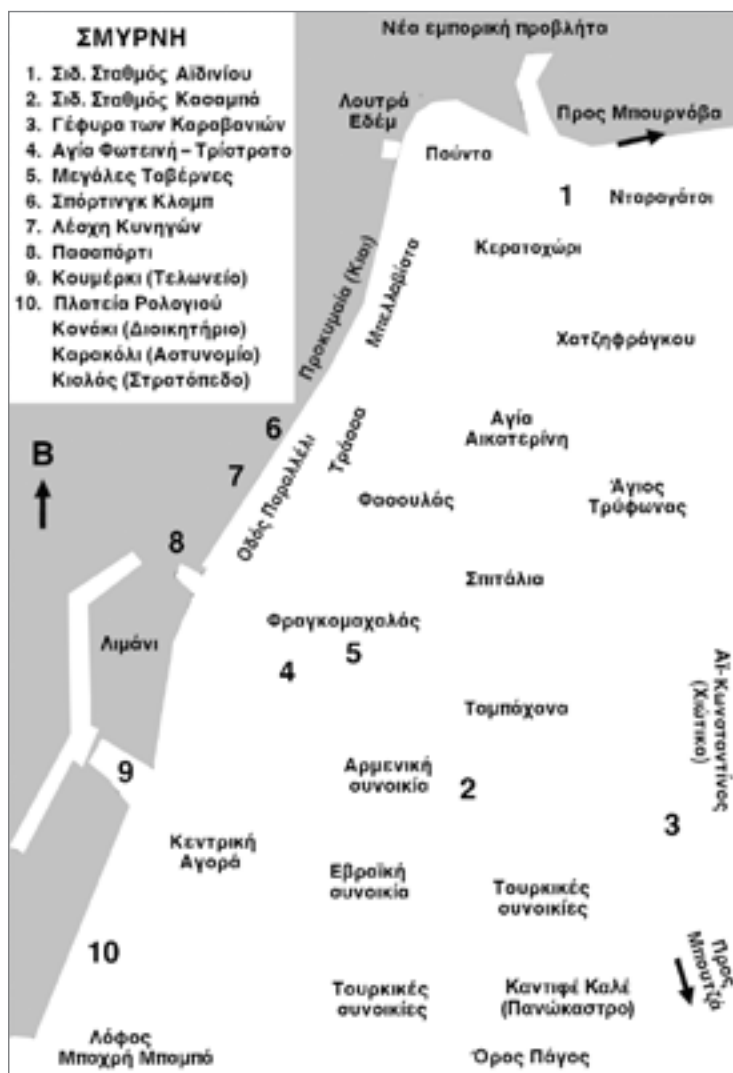
Με το ψευδώνυμο ΘΑΝΟΣ ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ

- Σφαγείο Σαλονίκης* (Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2011)
Μαύρη αυγή (Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2013)
Yunankarasi (Συλλογικό, Διηγήματα, Istos Yayinlari, 2019)

Στη Μαρίτα...

Κάθε βράδυ, καθώς οι λέξεις γλιστράνε από μέσα μου,
αφουγκράζομαι την απαλή ανάσα σου και νιώθω τα παιδικά σου
όνειρα να φτάνουν μέχρι εδώ και να με γεμίζουν γλυκασμό.
Τούτη η σιωπηλή συντροφιά, η πιο ευφραντική του κόσμου,
είναι πρωτόγνωρη για εμένα, είναι συγκλονιστική.
Καθώς πασχίζω να μαζέψω τον νου μου και να συγκεντρωθώ
στα γραπτά μου, μια ευχή πλημμυρίζει την καρδιά μου, μια ελπίδα.
Να σταθώ ένας καλός μπαμπάς, να κάνω όσο λιγότερα λάθη
μπορώ και να με συγχωρήσεις γι' αυτά όταν μεγαλώσεις.
Είσαι μόλις δύο χρόνων τώρα, ένα ξανθό, γαλανομάτικο
πλασματάκι τόσο δα που έχεις κυριεύσει ολότελα την καρδιά και
την ψυχή μου. Ένας Θεός ξέρει πού βρίσκω πια τον χρόνο για να
γράψω, αλλά ξέρω σίγουρα πού βρίσκω την έμπνευση.
Σ' αγαπάμε πολύ, Μαριτάκι μου, και βάζουμε τα δυνατά μας.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Βαί μανές

*Αχ αμάν αμάν, σεβγκιλίμ αμάν,
σεκερίμ Μεμό, γκιουζελίμ Μεμό...**

*Α*υτό το παθιάρικο, σεβνταλίδικο τραγούδι έρχεται στον νου μου καθώς το ακονισμένο λεπίδι χαρακώνει τον λαιμό μου. Νιώθω το δέρμα μου να πυρώνει στο άγγιγμα του μαχαιριού και το αίμα μου να σταλάζει απ' την πληγή. Αρκεί ένα τράβηγμά του για να γλιστρήσει πέρα πέρα και να με σφάζει σαν τραγί.

Ίσως είναι το λιγδιασμένο, μαυριδερό χέρι του τσέτη που βαστάει την κοφτερή λάμα αυτό που φέρνει τις τούρκικες λέξεις στα χείλη μου. Ίσως είναι το χνότο του που βρομάει σκόρδο, ρακί κι αφιόνι. Ίσως είναι οι βλαστήμιες για τους γκιαούρηδες που ακούω παντού γύρω μου απ' τους οπλισμένους τσέτες. Ίσως είναι απλώς η ανατριχιαστική μπόχα της λυσσασμένης Τουρκιάς που έχει ποτίσει την τρυφερή ψυχή μου.

*Βάι βάι, ντερτλίμ βάι,
ζαβαλίμ Μεμό, γιενιλμέζιμ Μεμό...***

* Αχ αμάν αμάν, αγάπη μου αμάν, / γλυκέ μου Μεμό, όμορφέ μου Μεμό...

** Αχ αμάν αμάν, τυραννισμένε μου αμάν, / καημένε μου Μεμό, αδικοχαμένε μου Μεμό...

Ο ερωτιάρικος μανές γίνεται σπαρακτικό μοιρολόι καθώς η τραχιά, σερνική φωνή ουρλιάζει στο αυτί μου: «Ντουά ετμέκ», να κάνω την προσευχή μου. Η ανάσα μου στενεύει, το κορμί μου παγώνει, κόσμος και ντουनियाς διαβαίνει από τον κατραμμένο μπερντέ που απλώνεται μπρος στα σφαλισμένα βλέφαρά μου. Μεσ σε μια στιγμή η ζωή μου όλη, καταπώς λένε. Το σπίτι μας στη Φώκαια, η μάνα κι ο πατέρας, ο Προκοπάκης κι η Φροσούλα μας, η νενέ Αννίκα, η σφαγή κι ο καταδιωγμός, το φραγκομονάστηρο και το σκλαβοπάζαρο, το καφέ σαντάν κι ο κερχανάς* της κιोर Ταρούς, το καφέ αμάν κι ο Νεντίμ πασάς, η σκλαβιά κι η λευτεριά, η Σμύρνη, η Κόνια, η Καππαδοκία, το Αϊντί-νι. Και πιότερο απ' όλα ο Γιάννος μου, που με κοιτά κατάβαθα, με μάτια βουρκωμένα.

Εγώ όμως δε βουρκώνω τώρα, δεν κλαίω, δεν ικετεύω. Μήτε τον Θεό επικαλούμαι, μήτε τον Αλλάχ. Υποσχέσεις και τάματα δεν ξεστομίζω. Ούτε και προσευχές καταπώς με προστάζει άγρια ο μακελάρης. Η ακονισμένη λάμα του μου καίει τον λαιμό, από μια κλωστή κρέμεται η ζωή μου, από μια απόφαση που θα πάρει ο άντρας που με σφίγγει απάνω στο βρομερό γελέκι του. Στέκω απλώς και καρτεράω, από αγριάδες, φοβέρες και τρομάρες έχω χορτάσει, λίγα τα χρόνια μου, αμά πολλές φορές ανταμώθηκα καρσί καρσί με τον χάρο. Εγώ, η Αννιώ, η Αννέτ, η Αϊνούρ, η Άννα Παπάζογλου.

Παράξενο το δίχως άλλο, αλλά μονάχα ο τούρκικος, παθιάρικος μανές της νενέ μου φτάνει στον νου μου τούτη την ώρα που δεν ξέρω αν θα πεθάνω ή αν θα ζήσω, αν η επόμενη ανάσα μου θα φτάσει στο στήθος μου ή θα κοπεί μαζί με το λαρύγγι μου. Στα ξασπρισμένα, στεγνά χείλια μου φτάνει ο μανές του αδικοχαμένου Μεμού που άκουγα συνέχεια απ' τη γιαγιά Αννίκα, το ανατολίτικο τραγούδι που με γλύκαινε και

* Πορνείο.

με βαλάντωνε, με ημέρωνε και με φούντωνε, με νανούριζε και
με ταξίδευε.

Κάποτε, στα μικράτα μου, στα άγουρα, κοριτσίστικα χρόνια
μου.

Κάποτε, στους ευλογημένους, μακρινούς καιρούς της ευτυ-
χίας.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Παράδεισος και έρεβος

*Σ*πάνια ακούγονταν τουρκικές λέξεις στο σπίτι του Αριστείδη Παπάζογλου, η απαγόρευση αυστηρή, *μες στα ντουβά-ρια μας ελληνικά μόνο, σαν κι αυτά που διδάχτηκα στο Αρρε-ναγωγείο μας*, έλεγε πάντα γιομάτος περηφάνια. Και φράγκικα, βεβαίως, αφού ελλείψει Ανώτερου Παρθεναγωγείου, έφτανε τις Κυριακές από τη Σμύρνη ο μεσιέ Ζεράρ για να παράσχει κατ' οίκον διδασκαλία γαλλικής στις κορασίδες της Φώκαιας, ανάμεσά τους και στην Αννιώ. Αν έπιανε το αυτί του Αριστείδη αγαρηνές κουβέντες στο αντρέ ή στη σάλα του σπιτιού, ακόμη και στην περιτοιχισμένη αυλή, ήταν ικανός ν' ανάψει κάρβουνα στο κεραμίδι, να κάψει λιβάνι και να το περιφέρει παντού θυμιατίζοντας απ' το ταβάνι μέχρι το κατώι.

Πού και πού όμως, όταν έλειπε στις δουλειές του, στα κτήματα ή, τελευταία, στις ανασκαφές της γαλλικής αρχαιολογικής ομάδας του Φελίξ Σαρτιώ, η νενέ Αννίκα έπινε κανένα ρακί, ερχόταν στα ντουζένια της κι έπιανε τους τουρκικούς μανέδες της που ράιζαν φυλλοκάρδια. Τα γλυκά, καλοκαιρινά αποσπερνά που ο κόλπος της Φώκαιας φλόγωνε σαν λιωμένο σίδερο σε καλούπι, η νενέ έσερνε το σκαμνάκι της κάτω απ' τις δυο συκιές, όμοιες με κείνες που είχε το σπίτι της στη Σύλλη, ρουφούσε το ρακί με τη μουλιασμένη καυτερή πιπεριά ή το τσάι με τον παπαρουνόσπορο καταπώς το συνήθιζαν στα μέρη της, κι έβγανε από μέσα της όλο τον σεβντά κι όλη τη νοσταλγία που τσιτσιρίζαν την ψυχή της.

Τ' αναστενάγματα και τα τσακίσματά της για τον σεβνταλή μα αδικοχαμένο Μεμό απλώνονταν στον μαχαλά του Μικρού Γιαλού και σ' ολάκερη τη Φώκαια, στράτες και καλντερίμια γιόμιζαν με την κελαρυστή φωνή της, στήθη έσφιγγαν, μάτια βούρκωναν, στεναγμοί φτερούγιζαν. Σμάρι τα ιτς ογλάνια μαζώνονταν σκυμμένα πίσω απ' τον πέτρινο φράχτη του σπιτιού κι άκουγαν μερωμένα σαν αρνάκια, οι γυναίκες των θαλασσοδαρμένων βλεφάριζαν δακρυσμένες κοιτώντας το πέλαγος, οι χανούμισσες παρατούσαν γουδιά και χαβανόχερα και σήκωναν τους φερετζέδες να ξεμανταλώσουν τους αναστεναγμούς τους κι οι ταβερνιάρηδες στα κρασοπουλειά του λιμανιού έτριβαν τα χέρια τους για τα κανάτια που άδειαζαν στο άψε σβήσε. Μέχρι κι οι ψαλτάδες της κοντινής Αγίας Ειρήνης έφταναν στην αυλή και στέκονταν στο κατώφλι συνεπαρμένοι, ακούγοντάς τη να τραγουδάει μανέδες και γκαζέλια που πατούσαν απάνω στις ίδιες βυζαντινές κλίμακες που πατούσαν κι εκείνοι όταν έψελναν στον ναό.

Απ' τις φασκιές της ακόμη τον Χριστό προσκυνούσε η κυρα-Αννίκα και στην Παναγιά απόθετε κάθε βάρος φορτωμένο στην καρδιά της, ίσα με δέκα σταυροκοπήματα έκαμε καθημερινά το δίχως άλλο, αμά η λαλιά της πιότερο τουρκική ήταν, έτσι το συνήθιζαν οι χριστιανοί στα μέρη της, στη Σύλλη κοντά στην Κόνια, κι ας είχε το χωριό τους σαράντα εκκλησιές και μοναστήρια λαξυμένα στους βράχους κι ας χαντάκωναν κιτρινισμένες γαλανόλευκες και ξεραμένα βάγια στους πάτους των σεντουκιών τους.

Τον δάσκαλο του σχολείου της Σύλλης που βαστούσε από την Καππαδοκία και μιλούσε φαρσί ρωμαίικα και τουρκικά, αυτόν αγγάρεψε ο Αριστείδης Παπάζογλου για να καταφέρει να συνεννοηθεί μαζί της όταν πήγε να γυρέψει το χέρι της Καλλιοπίτσας της, να τη στεφανωθεί και ταίρι του να την κάμει. Τριάντα χρόνων μεστωμένος άντρας ήταν τότε, μα φαμε-

λιά δεν είχε, μήτε παιδιά και σκυλιά να τον βαστάνε δεμένο και ζωσμένο, έτσι δούλευε με καλά μιστά στην εγγλέζικη εταιρεία *Οριένταλ Κάρπετς* και ταξίδευε συνεχώς στην Κόνια και την Καισάρεια για να διαλέγει τα καλύτερα χαλιά από τα πιο φίνα τιφτίκια, τα ξακουστά, μεταξένια μαλλιά της Ανατολής. Σε κάποιο από αυτά τα ταξίδια είχε ανταμώσει τη μέλλουσα σύζυγό του, όταν πήγε να προσκυνήσει και ν' ανάψει το κερί του στο βυζαντινό και θαυματουργό μοναστήρι του Αγίου Χαρίτων, το σπουδαιότερο από τα χριστιανικά σεβάσματα σ' ολόκληρο το σαντζάκι της Κόνιας.

Εκεί, στο Ακ μαναστίρ, στο λευκό μοναστήρι καταπώς το ονομάτιζαν ευλαβικά οι Μεβλεβήδες μουσουλμάνοι, εκεί συνάντησε πρώτη φορά τη δεκαοχτάχρονη Καλλιόπη, μοναχοπαίδι της χήρας Αννίκας που ο άντρας της είχε χαθεί στα λατομεία του Τεκελί Νταγ όταν η μικρή ήταν μόλις πέντε χρόνων. Θαμπώθηκε απ' τη χάρη της και την κορμιοστασιά της, απ' τα στιλπνά, εβένινα μαλλιά και τα χρυσοπράσινα ανατολίτικα μάτια της, μα δεν την πλησίασε αμέσως, μόν' έκατσε και τη ζύγιζε από μακριά καθώς άναβε το κεράκι της, ακροφιλούσε τον σκαλισμένο πέτρινο σταυρό και λύγιζε τη μέση της για να μπει στο υπόσκαφο μοναστήρι. Λίγες μέρες αργότερα την αντάμωσε πάλι σε κάποιο από τα φημισμένα ταπητουργεία της κοινότητας Σύλλης, σκυμμένη μπρος στον αργαλειό της, απορροφημένη και συγκεντρωμένη, να υφαίνει κάποιο απ' τα περίφημα κονιαλίδικα χαλιά.

Παρέτεινε ωσαύτως την παραμονή του στην κωμόπολη για μία εβδομάδα ντεμέκ να διαλέξει σχέδια και να κλείσει παραγγελίες, το μόνο που διάλεξε όμως ήταν την Καλλιόπη για κυρά του, τα περίτεχνα αραβουργήματα και τα μοτίφια των χαλιών, διάσημα όχι μόνο στη Μικρασία μα και σ' όλη την Ευρώπη, δεν έπιαναν έναν παρά μπρος στα αμυγδαλωτά της μάτια και στα σαρκωμένα της χείλη που τον ζούρλαναν.

Επιστρέφοντας από τη Σινασό, το Προκόπι και το Μιστί, έκαναν μία παράκαμψη και αποφασισμένοι αρίβαρε ξανά στη Σύλλη. Κοντολογίς, μέσα σε μόλις δέκα μέρες, τα μίλησαν με τη μάνα της, τα ταίριαζαν κι έδωσαν λόγους.

Τα επίσημα αρραβωνιάσματα έγιναν στο επόμενο ταξίδι, η κυρα-Αννίκα, με τα χέρια μαγκωμένα και τα δάχτυλα αγκυλωμένα από τα ατελείωτα χρόνια στο υφάδι και το στημόνι, δέχτηκε μεμιάς την πρόταση του καλοπιασμένου Αριστείδη Παπάζογλου για να γλιτώσει εκείνα της μοναχοκόρης της από όμοια, σακατλίδικη μοίρα. Η καρδιά της έχασε δυο χτύπους σαν έμαθε πως θα εγκατέλειπαν διά παντός το χωριό τους και την Κόνια για να εγκατασταθούν στον παράλιο, μακρινό τόπο του γαμπρού, μα η Αννίκα ήταν οπαδός των ρήσεων του Χότζα κι έτσι καταλάβαινε πως έπρεπε να θυσιάσει τα γένια της για να σώσει το κεφάλι της. Από τη Σύλλη τής έμειναν τα τουρκικά τραγούδια που κουβαλούσε σφαλισμένα στον μπόγο της καρδιάς της κι ένα πήλινο γαστρί απ' τα φημισμένα του Καρνά μαχαλεσί, γιομάτο με το κοκκινωπό χρώμα της πατρίδας της και τα κοκαλάκια του αντρός της.

Λίγο πριν από το γύρισμα του αιώνα γίνηκαν και τα στεφανώματα στη Φώκαια, στον μεγάλο ναό της Αγίας Ειρήνης που υψωνόταν περήφανα στο κέντρο της πόλης κι ο σταυρός του διακρινόταν τις καθαρές μέρες μέχρι τ' αντικρινά παράλια του Καραμπουρνού. Δυο μερόνυχτα βάσταξαν τα γλεντοκόπια, φωτιά πήραν τα βιολιά, τα ούτια και τα τουμπελέκια, οι παιχνιδιατόροι* δεν έκλεισαν μάτι κι έκαμαν σιρμαγιά ίση με δέκα πανηγύρια.

Το καινούργιο σπίτι που είχε φροντίσει με τις πολύχρονες οικονομίες του να χτίσει ο Αριστείδης στον καλύτερο μαχαλά της πόλης, αφού γαμπρός χωρίς έτοιμο δικό του σπίτι λίγο πά-

* Οργανοπαίκτες.

νω από κατσίβελος λογαριαζόταν, άνοιξε θριαμβευτικά τις πόρτες του και τα κεπέγκια του να υποδεχτεί το νιόνυφο ζευγάρι. Μαζί με τη νενέ Αννίκα, φυσικά, που δεν μπορούσαν να την παραπετάξουν στον ξένο τόπο ολομόναχη.

«Χαϊρλί ολσούν... Ιγί γιαβρού...» είπε η νενέ κάνοντας το πρώτο βήμα της στο κεφαλόσκαλο της μεγάλης διπλής πόρτας, στο πλάι του σπιτιού.

Δεύτερο δεν πρόκανε να σταυρώσει. Μπρος της υψώθηκε σαν ντουβάρι ο βλοσυρός Αριστείδης και της έκοψε τη φόρα.

«Μέσα δεν μπαίνεις άμα μιλάς έτσι», της είπε κοφτά.

«Καλοτυχία και καλούς απογόνους μάς ευχήθηκε, Αρίστο μου... Δεν το κατάλαβες; Μπα σε καλό σου...» πάσχισε να του καλαφατίσει το αγρίεμα η Καλλιόπη.

Ο Αρίστος της όμως δεν ήταν βάρκα που σήκωνε καλαφάτισμα. «Μήτε το κατάλαβα, μήτε πρόκειται να το καταλάβω ποτέ».

«Όλο με φεταήδες* μιλάς και δεν καταλαβαίνεις τα τούρκικα, μπρε;» απόρησε ειλικρινά η νενέ Αννίκα.

«Αυτά είναι στη δουλειά. Όταν διαβαίνω το κατώφλι του σπιτιού μου τα λησμονάω. Εδώ μέσα θα μιλάμε μόνο ελληνικά», της είπε τελεσίδικα.

«Δεν ξέρω πολλά ρωμαίικα, σκολειό και δάσκαλο Ρωμίο δεν είχαμε στη Σύλλη όταν ήμανε μικρή. Τα τούρκικα έχω μαθημένα, ρωμαίικα λίγα ξέρω. Μπενί αφέτ, σχώρα με...»

«Λίγα ξέρεις, λίγα θα λες τότε», της αποκρίθηκε τελεσίδικα ο γαμπρός της και τη ρώτησε αγριωπά για μία και τελευταία φορά στα τουρκικά. «Ταμάμ;»

* Τοπικοί αξιωματούχοι εν γένει. Συνήθως ονοματίζονταν έτσι ο καϊμακάμης (ο πολιτικός διοικητής), ο κομισέρης (ο αστυνομικός διοικητής), ο μουδίρης (ο διευθυντής υπηρεσιών), ο καθής, ο μουφτής, αλλά και κάποιοι μουσουλμάνοι με ικανή περιουσία και επιρροή.

Άμα ήθελε ας του έλεγε όχι. Ήταν ικανός στο σοκάκι να την αφήσει μαζί με τα χαϊβάνια του μαχαλά. Ή να τη φορτώσει στον καινούργιο σιδηρόδρομο της Βαγδάτης που είχαν φτιάξει οι Γερμανοί και να την ξαποστείλει πίσω στην Κόνια.

Πάντως ο ίδιος μήτε στην Κόνια ταξίδεψε ξανά, μήτε στην Καππαδοκία. Από την ώρα που παντρεύτηκε κι έστησε σπιτικό, η φαμελιά του γίνηκε πρώτη του προτεραιότητα. Άμεση κι επιτακτική, μάλιστα, αφού άργησε να στεφανωθεί και καιρό για χάσιμο δεν είχε. Από τη στιγμή ακόμη που έριξε την πρώτη πέτρα στα θεμέλια του σπιτιού, στον νου του καμπάνιζαν τα παιδικά γέλια που θα γιόμιζαν τις κάμαρές του και θα γλύκαιναν την ψυχή του.

Τουρκική ξετουρκική η ευχή της Αννίκας έπιασε γερά. Πριν ακόμη συμπληρωθεί χρόνος, η Καλλιοπίτσα φούσκωσε σαν μπουρέκι και σε οχτώ μήνες έφτασε το πρώτο απ' τα παιδιά που ορεγόταν και λαχταρούσε τόσο παράφορα ο Αριστείδης. Μήτε η αγωνία της πρόωρης γέννας μήτε το φύλο του μωρού στάθηκαν ικανά να μετριάσουν τη χαρά του, σαν ήλιος αυγουσιάτικος έλαμπε μετά τα γεννητούρια της μπεμπέκας του και μια βδομάδα κερνούσε αράδα Έλληνες, Τούρκους και Φραντσέζους.

Στην επόμενη γέννα όμως, μόλις δυο χρόνια αργότερα, ο ήλιος γίνηκε γεναριάτικος, με αχτίδες ασθενικές που δεν μπορούσαν να θερμάνουν τις κρυάδες της στενοχώριας και του φόβου που ριγούσαν την ψυχή του. Δεν έφταιγε η απογοήτευση που το μπεμπέκι ήταν πάλι θηλυκό, ήταν αποφασισμένος να συνεχίσουν χρόνια και ζαμάνια μέχρι να έρθει το πολυπόθητο σερνικό που θα διαιώνιζε το όνομά του και θα έμενε στο ποδάρι του, αφέντης στο έχειν του. Έφταιγε που το μωρό έφτασε κούτσα κούτσα σε τούτο τον ντουριά. Το αριστερό του ποδαράκι ήταν κομμάτι τσουρούτικο, το ίδιο και το χέρι, και τα δυο μισή πιθαμή κοντύτερα απ' τα δεξιά.

«Μπορεί να θρέψουν και να καρδαμώσουν στο μεγάλωμα», πάσχισε ν' απαλύνει τη στενοχώρια και την αγωνία του η μαμή, «μπορεί να τεντώσουν με τον καιρό...»

«Και τι είναι να τεντώσουν; Βρακολάστιχα;» απόρησε ο Αριστείδης τσιτωμένος και την κοίταξε σαν ζητιάνα που ξεστομίζει κάλπικα παινέματα για να μη χάσει το μπαχτσίσι. «Το μωρό βγήκε σακάτικο, ανάθεμα την τύχη μου».

«Τόσα μπεμπέκια ξεγέννησα, έχω αντικρίσει κι άλλες φορές να στρώνουν τέτοια κουσούρια», επέμεινε η μαμή με σιγουράδα.

Παρά τη σιγουράδα της, το δίκιο το είχε ο Αριστείδης. Όσο τράνευε η δεύτερη κόρη του, τόσο χειρότερο γινόταν το κουσούρι της παρά τα τάματα και τις λαμπάδες που άναβε στην Αγία Ειρήνη. Σαν γυρνούσε απ' τα κτήματά του στο Παγαράσι ή απ' τις άλλες του δουλειές κι αντίκριζε το μωρό, η καρδιά του βούλιαζε απ' τη θλίψη κι ο νους του ανταριαζόταν απ' την ανησυχία για τη ζωή που καρτερούσε την κουσουρλίδικη θυγατέρα του.

Συνεπής όμως στις αποφάσεις του κι ακατάβλητος απ' το χτύπημα της μοίρας, συνέχισε τις προσπάθειες για απόκτηση αρσενικού απογόνου φέρνοντας καλού κακού και προκαταβολικά τον παπά για ευχέλαιο στο σπίτι. Μόλις η Καλλιόπη του φούσκωσε για τρίτη φορά, αγγάρεψε καϊκτσή και πήγε στα Βουρλά ν' ανάψει λαμπάδα και να προσευχηθεί στο φημισμένο για τα θαύματά του εικόνισμα της Παναγιάς Βουρλιώτισσας, γερό να φανερώσει το μπεμπέκι που καρτερούσαν κι άμα η χάρη Της θέλει, να είναι και σερνικό για να έχει κι αυτός κάπου ν' ακουμπήσει και να στηριχτεί αφού με τόσα θηλυκά στο σπίτι θα γονάτιζε, αν δε λωλαινόταν πρώτα.

Το εικόνισμα δικαίωσε τη θαυματουργή του φήμη στο ακέριο. Αρχής γενομένης από το 1899 που αρίβαρε πρώτη η Αννιώ, κάθε δυο χρόνια ξεφουρνιζόταν κι ένα μπεμπέκι στο σπίτι

του Παπάζογλου. Την πρώτη χρονιά του νέου αιώνα ήρθε η κουσουρλού Ευφροσύνη, που όλοι τη φωνάζαν Φροσούλα, και το 1903, επιτέλους, εμφανίστηκε και το πολυπόθητο αγόρι που κατέφθασε ολόγερο και καρδαμωμένο, πάνω από τρεις οκάδες έδειξε το καντάρι.

«Είδιες, μπρε μανισιάρη! Ήρτε και μια τσουτσού στο σπίτι σας!» φώναξε κεφλίδικα η μαμή μετά τα συχαρίκια στον Αριστείδη, αναμένοντας, δικαίως, ευχαριστίες και μπαχτσίσια.

«Σάμπως κι η μια που είχαμε μέχρι τα τώρα δε μας έφτανε...» μουρμούρισε μέσ' απ' τα λειψά της δόντια η νενέ Αννίκα που ακόμη, τόσα χρόνια μετά, δυσκολευόταν με τα ρωμαίικα και συχνά πυκνά έβανε φράχτη στο στόμα της απ' την απαγόρευση του γαμπρού της.

«Γιατί είπες τέτοια στραβιά κουβέντα;» τη ρώτησε ο Αριστείδης που είχε καμηλιέρικο χούι, μήτε ψίχουλο άφηνε να πέσει κάτω μήτε το λησμονούσε. «Η πιο όμορφη στιγμή και τη χαλνάς;»

«Τόσα χρόνια μισάνοιχτο στόμα έχω απ' το χούι σου, μπρε... Και χαϊβάνι να ήμανε, το λουρί θα με το έβγαζες πια».

«Για τα τούρκικα λες, ε;» ρώτησε ο γαμπρός της, μα πρώτη φορά ο λόγος του μήτε πείσμα είχε μήτε στανιό, μερωμένος και μεταμελημένος ακούστηκε.

«Η καρδιά μετράει στον άνθρωπο, όχι η λαλιά. Κι η δικιά μου η καρδιά πιο χριστιανική και πιο ελληνική είναι απ' την εδική σου κι ας μιλάς φαρσί τα ρωμαίικα», μουρμούρισε μερωμένα κι η πεθερά του.

«Καλά... Σαν είναι έτσι...»

«Έτσι είναι!» βρήκε ευκαιρία η Αννίκα να περάσει τη σαΐτα τώρα που βρήκε λάσκα τον αργαλειό.

«Καλά... Λέγε ό,τι θες και μίλα όπως ευκολύνεσαι, ακόμη και τούρκικα...»

«Αλήθεια λες, μπρε;»

«Αλήθεια», της είπε ο Αριστείδης και σηκώθηκε απ' το μιντέρι να καληνυχτίσει για τρίτη απανωτή φορά γυναίκα και γιο, να σιγουρευτεί για το θαύμα. «Αλλά θα τα μιλάς μόνο όταν εγώ λείπω από το σπίτι».

Από την επομένη της γέννας του αγοριού, Προκόπη τον ονόμασε συμβολικά ο Αριστείδης μια κι είχε φουσκωμένα πανιά και όνειρα για τον μοναχογιό του, αρχίνησαν τα λαλήματα στην αυλή του σπιτιού του. Παρεκτός από τον Μεμό που είχε συχνά πυκνά την τιμητική του, ακούγονταν τακτικά το παιχνιδιάρικο *Χάρμαν Γέρι* και το σεβνταλίδικο *Κονιαλί*, αλλά και μανέδες χωρίς λόγια, με τσακίσματα κι αναστεναγμούς που ξεσήκωναν τα φυλλοκάρδια όπως οι φθινοπωριάτικοι άνεμοι σβαρνίζουν τα ξερά φύλλα απ' τα καλντερίμια.

Πάντα εκείνα τ' αποσπερνά, δίπλα στο σκαμνί με το ατλαζένιο μαξιλάρι όπου καθόταν η νενέ Αννίκα για να βγάνει τα περιπαθή της τραγουδίσματα, στρωνόταν και η λατρεμένη εγγόνα που έφερε το όνομά της. Σαν αριστερός ψάλτης που βαστάει το ίσο, σαν ψέλλισμα βιολιού από μακριά, σαν κελάηδημα αηδονιού μες σε νυχτιάτικη καταιγίδα, η φωνούλα της μικρής Αννιώς συνόδευε τη γιαγιά της, τα τσακίσματα, τα ψηλώματα και τα βυθίσματά της στους ανατολίτικους σκοπούς. Απ' τους στεναγμούς της πολλές φορές ένιωθε η μικρή το άγουρο στήθος της να φουσκώνει σαν χείμαρρος Νοέμβρη μήνα, να την πλημμυρίζει ολόκληρη και να μουσκεύει τα τσακίρικα μάτια που κληρονόμησε απ' τη μάνα της, στο χρώμα της άγουρης ελιάς.

Εκείνα τ' αποσπερνά των σπαρακτικών τραγουδιών ακολουθούσαν ξενύχτια στην κάμαρα της νενέ Αννίκας, καθώς η μικρή γλιστρούσε στον οντά της μόλις άκουγε το ροχαλητό του πατέρα της από το μεγάλο υπνοδωμάτιο. Χωνόταν στην τροφαντή αγκάλη της γιαγιάς της που μοσχομύριζε πασχαλιές την άνοιξη, φούλια το καλοκαίρι και γαρίφαλο όλο τον χρόνο

απ' τα μοσχοκάρφια που έριχνε στο τσάι της. Τότε της γύρευε αντί για παραμύθια να της εξομολογηθεί τις ιστορίες πίσω απ' τα δακρυσμένα τραγούδια και να της εξηγήσει τις άγνωστες, τουρκικές λέξεις που έβγαιναν απ' τα χείλη της.

Νύχτα τη νύχτα οι λέξεις έγιναν φράσεις, οι φράσεις γινήκαν διηγήσεις κι οι διηγήσεις κανονικό κουβεντολόι. Πριν ακόμη η Αννιώ τελειώσει το μικρό παρθεναγωγείο της Φώκαιας, μιλούσε τα τουρκικά όπως και τα ελληνικά, σάμπως και τα είχε διδαχτεί σε κάποιον μεντρεσέ. Μα αυτό ο Αριστείδης Παπάζογλου δεν το έμαθε ποτέ, ειδαλλιώς η εξαμελής οικογένειά του θα γινόταν τετραμελής στο πιτς φιτίλι, γιαγιά κι εγγόνα θα κρεμιόνταν από τη μαρμαροκολόνα της καμαρόπορτας σαν σφαχτάρια σε τσιγκέλι χασαπιού.

Σιγά σιγά, μεγαλώνοντας, καθώς η μικρή Αννιώ άρχισε ν' ανακαλύπτει τον κόσμο γύρω της, οι μανέδες έγιναν συνδοιοπόροι και σύντροφοί της, τους μουρμούριζε σκαρφαλώνοντας στο ύψωμα του Αγίου Κωνσταντίνου για να χαζέψει το γαλάζιο του πελάου που ανοιγόταν μπρος της, τους σιγοτραγουδούσε όταν έτρεχε στα μεστωμένα σταροχώραφα με απλωμένα χέρια για να νιώθει τα στάχυα να της χαϊδεύουν τις φούχτες, τα ψιθύριζε όταν έστηνε παγίδες για αγριοπερίστερα στα χαλάσματα του κάστρου, τα γλυκολαλούσε όταν χωνόταν κρυφά στη «Γιουνούς»*, την ψαρόβαρκα του ντελή Χασάνη, για να τον ευχαριστήσει.

Ξανοίγονταν προς τη μεριά του Χαϊρσίζ αντά, της νησίδας στην μπούκα του όρμου της Φώκαιας, εκείνος στη λαγουδέρα κι αυτή ξαπλωμένη μπρούμυτα στην πλώρη, με τα χέρια της κρεμασμένα να σκίζουν τα νερά. Κι ύστερα, σαν έφταναν στο νησάκι, ώρες σεργιανούσε θαυμάζοντας τα βότσαλα του βυθού, τα πιο χρωματιστά που είχε αντικρίσει στα

* Δελφίνι.

τριγυρίσματά της από τα Δεδελέρια στα νότια, μέχρι το βορινό Μερσινάκι. Σ' αυτές τις θάλασσες τις γαλανές, ο ντελή Χασάν τής είχε μάθει να κολυμπάει σαν αφρόψαρο, ώρες ολόκληρες μπορούσε να χάνεται στο νερό, ποτέ δε βαριόταν και σπάνια κουραζόταν.

Ίσως οι προσευχές του Αριστείδη παράπιασαν ή ίσως ήταν απλώς το κισμέτι καταπώς ακράδαντα πίστευε η νενέ Αννίκα, πάντως θυγατέρα απόκτησε πρώτη πρώτη, αλλά αγοροκόριτσο του βγήκε στο τέλος. Γιατί η Αννιώ έκρυβε μέσα της χαρίσματα που δήθεν τάχα μόνο τα σερνικά διαθέτουν: τσαγανό, αντοχή, πεισμονή και θαρρεσιά που συχνά πυκνά γινόταν αποκοτιά.

Όχι πως όλα τούτα διακρίνονταν με το μάτι. Απ' όξω της γυναίκα σωστή έδειχνε απ' τα δώδεκά της ακόμη, η ανατολική κληρονομιά απ' τη μάνα και τη νενέ της πλούτισε το κορμί της με γεμίσματα και πιασίματα που έδεναν αρμονικά με τα στιλπνά μαλλιά και τα χρυσοπράσινα μάτια της. Όποια θηλυκά χαρίσματα υπήρχαν για να γουρλώσουν μάτι σερνικό τα είχε απάνω της μαζωμένα η Αννιώ κλέβοντας κι όσα αναλογούσαν στην επόμενη θυγατέρα.

Γιατί δεν ήταν μόνο το πόδι και το χέρι της Φροσούλας που έμειναν ατροφικά και λειψά, ήταν και το πρόσωπό της που έδειχνε σαν άτεχνη παιδική ζωγραφιά, αυτιά, φρύδια, μύτη και χείλια όπως όπως και τσαπατσούλικά βαλμένα, δίχως χάρη κι ομορφάδα. Τα μαλλιά της πάντα θαμπά ήταν και φαίνονταν σαν καψαλισμένα όσο κι αν τα έλουζε τακτικά και τα μπλάστρωνε με πομάδες, η ψιλή φωνή της θύμιζε μπεμπέκι ακόμη κι όταν πέρασε τα δώδεκα, το κορμί της τίποτα δεν πήρε πεσκέσι απ' τη χάρη και τη θηλυκότητα της μάνας της. Σε όλο το άχαρο σουλούπι της, μόνο τα μάτια της ξεχώριζαν. Τεράστια, στιλπνά κι ολόμαυρα, άστραφταν σαν γυαλισμένοι οψιδιανοί κι όλο το πρόσωπό της γιόμιζαν, σε κοιτούσαν

και σε καθήλωναν, σε κατάπιναν ολόκληρο. Λες και τη στερνή στιγμή της φτιάξης της, ο Πλάστης λυπήθηκε την τρυφερή ψυχούλα της κι έκαμε ένα τελευταίο μερχαμέτι*, για να μην τη στείλει εντελώς ξαρμάτωση σε τούτο τον μπαμπέσικο ντουινιά.

Αν τους μεγάλους ανθρώπους τους υποχρέωνε και τους φιλοτιμούσε το βλέμμα της που έδειχνε πάντα ευγενικό και τρυφερό, τα μικρά παιδιά τα αλυσόδεने θαρρείς και γίνονταν αρνάκια που βέλαζαν υπάκουα δίπλα της. Εύκολα έβανε στην αράδα όχι μόνο τα μωρά και τα νήπια που θεωρούνταν του Θεού, μα και τα ζουλάπια του διαόλου που δεν έπαιρναν μήτε από τιμωρίες μήτε από δαρμούς, ιδίως αυτά τα τελευταία τα συμμαζώνει και τα συμμόρφωνε θαρρείς και τα υπνώτιζε. Οι τσιρίδες τους κόβονταν μαχαίρι με μια της ματιά, τα κλάματα κι οι γκρίνιες έπαυαν λες και βγήκε σουλτανικό φιρμάνι, τα στοματάκια τους άνοιγαν κι αδιαμαρτύρητα κατάπιναν κουταλιές αλεσμένα ζαρζαβάτια και ολόκληρους μαστραπάδες γάλατα. Η φήμη της μαγγανεύτριας των μωρών είχε απλωθεί μέσα σε λίγους μήνες σ' ολάκερη την πολιτεία και σκοτωμός γινόταν απ' τις μικρομάνες ποια θα τη φωνάξει σπίτι της και ποια θα την αγκαζάρει με το αζημίωτο για να κάμει χωρίς έγνοια την πλύση ή το ραχάτι της, ανάλογα το έχειν της.

Κάθε τρεις και λίγο έφταναν δουλικά απ' τα πλουσιόσπιτα της Φώκαιας για να τη φωνάξουν να φροντίσει τα μικρά τους, όχι μόνο απ' τα ρωμαίικα που ήταν και τα περισσότερα στην πόλη, μα κι απ' τα φραντσέζικα των αρχαιολόγων και του αλατιού, ακόμη κι απ' τα κονάκια των φεταήδων, του καϊμακάμη και του κομισέρη, που ήταν αλλόθρησκοι. Το καλοκαίρι που τελείωσε το μικρό παρθεναγωγείο, δε, έφτασε μέχρι κι απ' τη Σμύρνη άνθρωπος να τη γυρέψει για λογαριασμό του αφεντι-

* Φιλευσπλαχνία.

κού του, του μπανκέρη Σουρμελή, που είχε σπίτι δίπατο στην Μπελλαβίστα καρσί στη θάλασσα, ως τα κει είχε φτάσει η φήμη της.

Έναν άνθρωπο μονάχα δεν μπορούσε να κάμει ζάφτι η Φρόσω, τη μεγάλη αδελφή της. Αδιαπέραστη από τη ματιά της η Αννιώ, μοσχόμαγκας με φουστάνια, έκαμε πάντα εκείνη κουμάντο στα αδέλφια της κι έβγανε φετφάδες που έπρεπε όλοι να τηρούν κατά γράμμα. Ο Προκοπάκης με κοντοπαντέλωνα ήταν ακόμη και υπάκουε πρόθυμα στη μεγάλη αδελφή του που θεωρούσε δεύτερη μάνα, μα κι η Φροσούλα σάμπως κι έχανε τις μαγικές της ικανότητες, έριχνε χαμηλά τη ματιά της κι άφηνε οικειοθελώς τα χαλινά στα χέρια της μεγαλύτερης. Αγάπη τρανή, αδυναμία τρελή κι εμπιστοσύνη απαρασάλευτη είχε η Φρόσω στην Αννιώ, σαν κουτάβι έτρεχε στο κατόπι της από τότε ακόμη που μπουσουλούσε.

Ούτε τόσο δα φιντάνι ζήλιας δεν είχε κακοφυτρώσει μέσα της για τις ομορφάδες της μεγάλης αδελφής της, ούτε μια φθονερή κουβέντα δεν είχαν ξεστομίσει τα χείλη της, ούτε ένας αναστεναγμός για το κρίμα και το άδικο σαν στήνονταν η μια δίπλα στην άλλη τις Κυριακές να στολιστούν για την εκκλησιά και το ζύγι έγερνε μονόπαντα. Τουναντίον, περήφανη ήταν η Φροσούλα κι όλο κρυφά την έφτυνε την Αννιώ τους, τα καλύτερα της ευχόταν κι ανησυχούσε διαρκώς μήπως και την τυλίξει πρόωρα κανένας γιαβουκλούς*, την κλέψει και τη χάσουν. Όταν την κοιτούσε, άλλοτε φανερά κι άλλοτε παραμονεύοντας κρυφά καθώς φτιασιδωνόταν και σεναριζόταν για κάποια απ' τα συχνά ξεπορτίσματά της, τα μαύρα μάτια της κάρβουνα στη θράκα έμοιαζαν κι άναβαν ολόφωτα, το αμαστόρευτο και μπατάλικο πρόσωπό της θαρρείς περιχυμένο με σερμπέτι έμοιαζε.

* Αγαπητικός.

Έτσι το θυμάμαι το πρόσωπο της Φροσούλας μας, αυτή η γλύκα της μου έχει μείνει, όλα τ' αποδέλοιπα, όσα γινήκαν στον αφανισμό της Φώκαιας εκείνο το μαύρο μερόνυχτο, η σφίξη της αγωνίας και το τάνυσμα του φόβου στον γιαλό, το απελπισμένο της βλέμμα, το κλάμα της το ατελείωτο που της μπλάβιζε και της ασχήμαινε τα μάτια, όλα τα έχω λησμονήσει, από τη μνήμη μου θαρρείς με βρεμένο σφουγγάρι έχουν σβηστεί.

Ακόμη θυμάμαι τα λόγια της μάνας μας, καθώς βγαίναμε από το σπίτι κάθιδρες, λαχανιασμένες κι αλαφιασμένες ακούγοντας τα ουρλιαχτά και τις μπαταριές γύρω μας. Η μαντίλα της πεσμένη απ' την κεφαλή και σκαλωμένη στον μουσκεμένο λαιμό της καθώς έσφιγγε τον Προκοπάκη μας στην αγκαλιά της, ένα πόδι της ποδεμένο και το άλλο ξεκάλτσωτο, βουλιαγμένα τα μάτια και τα χείλια της σκασμένα ήταν, παρά τούτο καθαρά, ολοκάθαρα, είχαν προφέρει την παράκλησή της: «Την αδελφή σου, Αννούλα μου, τη Φροσούλα μας, και τα μάτια σου, τώρα δε μας κυνηγάνε μπεμπέκια να μπορεί μονάχη της να τα μερεύει, θεριά μάς κυνηγάνε. Τη Φροσούλα μας και τα μάτια σου!»

Αυτό έκαμα, όσο βάσταξα κι όσο άντεξα, τα μάτια μου γινήκαν μάτια της, τα χέρια μου γινήκαν χέρια της, δυο κορμιά με μια καρδιά πάλεψα να μας κάμω, αμά και πάλι, λίγη στάθηκα. Σχώρα με, μάνα, σχώρα με...

Αχ αμάν αμάν, σεκερίμ αμάν...

Αυτό το παθιάρικο, ερωτικό τραγούδι έρχεται στα χείλη μου καθώς η λεπίδα χαρακώνει το λαρύγγι μου. Το μαυριδερό, λιγδιασμένο χέρι του τσέτη που την κρατάει φέρνει τις τουρκικές λέξεις στον νου μου. Παντού γύρω μου νιώθω τον αχό της λυσσασμένης Τουρκίας κι ακούω βλαστήμιες για τους γκιαούρηδες.

Βάι βάι, ζαβαλίμ βάι...

Το ερωτικό τραγούδι γίνεται σπαρακτικό μοιρολόι καθώς η τραχιά, σερνική φωνή πίσω μου με προστάζει να κάνω την προσευχή μου. Καταπώς λένε, η ζωή μου όλη διαβαίνει μπρος απ' τα σφαλισμένα βλέφαρά μου.

Το σπίτι μας στη Φώκαια, η σφαγή κι ο καταδιωγμός, το φραγκομονάστηρο και το σκλαβοπάζαρο, το καφέ σαντάν και το μπορντέλο της κιορ Ταρούς, το καφέ αμάν κι ο Νεντίμ πασάς, η σκλαβιά κι η λευτεριά, η Σμύρνη, η Κόνια, η Καππαδοκία, το Αϊβαλί, το Αϊδίνι. Κι ο Γιάννος μου που με κοιτά κατάβαθα, με μάτια βουρκωμένα.

Εγώ όμως δε βουρκώνω τώρα, δεν προσεύχομαι, δεν ικετεύω. Στέκω απλώς και καρτεράω, καθώς το μαχαίρι του ματώνει τον λαιμό μου. Από φοβέρες έχω χορτάσει πια, λίγα τα χρόνια μου, αμιά πολλές φορές ανταμώθηκα καρσί καρσί με τον χάρο.

Εγώ, η Αννιώ, η Αννέτ, η Αϊνούρ, η Άννα Παπάζογλου.

ΑΥΤΟΤΕΛΕΣ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ

www.psychogios.gr

ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ: 27286